

**5η Συνάντηση 3ης Θεματικής Ομάδας Εργασίας Δικτύου Ελένη Σκούρα:
«Διαμόρφωση νέου πλαισίου για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στα
κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων»**

**Θέμα: Γυναικεία Πολιτική Συμμετοχή & Μ.Μ.Ε. Αναπαραγωγή
Σεξιστικών Στερεοτύπων**

Ο ρόλος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (τύπος, ραδιόφωνο, τηλεόραση και διαδίκτυο) στη διαμόρφωση στερεοτύπων είναι εξαιρετικά καθοριστικός και αναμφισβήτητος αφού η πληροφορία που μεταδίδουν εκπαιδεύει, ενημερώνει και ευαισθητοποιεί τους πολίτες, γυναίκες και άνδρες, σε όλες τις ηλικίες και σε όποια κοινωνική διαστρωμάτωση και αν ανήκουν. Στο πλαίσιο της 5^{ης} συνάντησης της 3^{ης} θεματικής ομάδας εργασίας του Δικτύου «Ελένη Σκούρα» θα επιδιώξουμε να μελετήσουμε τις έμφυλες αναπαραστάσεις στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης με έμφαση στον τρόπο που αυτά παρουσιάζουν γυναίκες πολιτικούς και να αναδείξουμε προτάσεις για τον περιορισμό ή/και την εξάλειψη των σεξιστικών αναφορών.

Ειδικότερα, οι γυναίκες στις τηλεοπτικές σειρές, τις ενημερωτικές εκπομπές, τα reality shows παρουσιάζονται υποδεέστερες των ανδρών, συχνά αφελείς και εμμονικές με την εμφάνιση τους. Οι εικόνες αναπαριστούν τις γυναίκες με τρόπο που τις υποβαθμίζει συστηματικά ή παραπέμπουν σε παραδοσιακά πρότυπα επηρεάζοντας το κοινό και αναπαράγοντας έτσι έμφυλα πρότυπα, σεξιστικές συμπεριφορές και αντιλήψεις. Τα Μ.Μ.Ε. επί της ουσίας αναπαράγουν σχέσεις εξουσίας και ιεραρχίας.

Με αυτόν τον τρόπο αποσιωπούνται όχι μόνο οι διαφορετικοί λόγοι σεξουαλικότητας και έμφυλης ταυτότητας, αλλά και η ίδια η καθημερινότητα των γυναικών. Στις διαφημίσεις, τα γυναικεία σώματα αποσπώνται από τα ίδια τα υποκείμενα στερώντας την ανθρώπινη υπόσταση τους και κάνοντας τις γυναίκες αντικείμενα-εργαλεία. Έτσι, εκφράζονται μηνύματα γυναικείας παθητικότητας και υποτέλειας, καθώς γίνεται συστηματική χρήση του γυναικείου σώματος για την προώθηση των προϊόντων.

Συνέπεια όλων αυτών δεν είναι μόνο η ταύτιση των γυναικών με συγκεκριμένα σημεία του σώματός τους, κάτι που οδηγεί σε μια αρνητική αντίληψη των ατελειών του σώματος, της ηλικίας ή του βάρους τους, και κατά συνέπεια του ίδιου του εαυτού τους, αλλά πολύ περισσότερο συνεπάγεται την εργαλειακή αναπαραστάση των γυναικών και του σώματος τους ως αντικειμένου προς τέρψιν του αντρικού βλέμματος.

Είναι προφανές ότι η κάλυψη των εκλογών από τα ΜΜΕ δεν μπορεί να αποτελέσει εξαίρεση στον συνολικό τρόπο παρουσίασης και αναπαράστασης των φύλων. Οι γυναίκες πολιτικοί συχνά δεν παρουσιάζονται με την επαγγελματική τους ιδιότητα αλλά ως θέματα. Εφόσον δηλαδή για κάποιο λόγο απασχολήσουν την επικαιρότητα ανεξάρτητα από την κύρια δραστηριότητα τους ή ακόμα χειρότερα εις βάρος της κύριας δραστηριότητας τους. Τα άρθρα στις κοσμικές στήλες και οι μεσημεριανές εκπομπές ασχολούνται με την προσωπική τους ζωή, το αν έχουν ή όχι σύζυγο, παιδιά κ.λπ. Σταθερό παράδειγμα αυτής της πρακτικής είναι τα τηλεοπτικά και όχι μόνο ρεπορτάζ για τα «συνολάκια» της Βουλής. Οι γυναίκες πολιτικοί προσεγγίζονται δηλαδή μέσα από το lifestyle ή την απουσία lifestyle.

Όπως αναφέρει η Αθανασάτου¹, η «δύσκολη» σχέση των γυναικών με την πολιτική αποτυπώνεται και κατά την διάρκεια των προεκλογικών περιόδων, όπου η παρουσίαση των γυναικών υποψηφίων, αλλά και ο «καθορισμός της ατζέντας» (agenda setting) διέπονται συνήθως από την λογική των διακρίσεων φύλου. Σύμφωνα με την Αθανασάτου, συνηθέστερες εκφάνσεις των πρακτικών έμφυλων διακρίσεων στα ΜΜΕ κατά τη διάρκεια των προεκλογικών περιόδων είναι:

- Η απουσία ή η μειωμένη συμμετοχή των γυναικών στις εκπομπές, συζητήσεις και συνεντεύξεις με προεκλογικό περιεχόμενο. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι ο ήδη χαμηλός αριθμός γυναικών υποψηφίων δεν παρουσιάζεται ισόρροπα με τους άνδρες υποψηφίους στις τηλεοπτικές εκπομπές. Ορισμένες ερευνήτριες (Abdela, 2005, Δουλκέρη, 1994) κάνουν λόγο για *μη ορατότητα* των γυναικών και των απόψεών τους στα ΜΜΕ κατά τις προεκλογικές περιόδους. Οι αποκλίσεις των αριθμών μεταξύ ανδρών και γυναικών που καλούνται στις αντίστοιχες εκπομπές είναι πάντως πολύ μεγάλες.
- Η απουσία και η περιθωριοποίηση θεμάτων που είναι σημαντικά για τις γυναίκες. Θέματα όπως λ.χ. η νομοθεσία για την ενδοοικογενειακή βία, το trafficking, η εφαρμογή των σχετικών διατάξεων, προτάσεις για τη γυναικεία απασχόληση, έρευνα, εκπαίδευση απουσιάζουν εντελώς από την προεκλογική θεματολογία ή απορροφώνται σε γενικότερες αναφορές. Η οπτική του φύλου είναι απύσχα από τον πολιτικό λόγο που αρθρώνεται στα πλαίσια της προεκλογικής ατζέντας.
- Διακρίσεις λόγω φύλου, όμως, σημειώνονται και στην επιλογή των *εμπειρογνομώνων και των δημοσιογράφων*, οι οποίοι καλούνται ή παρουσιάζουν τις προεκλογικές εκπομπές
- Οι διακρίσεις λόγω φύλου συνεχίζονται ακόμη και όταν τελικά έχουν κληθεί γυναίκες πολιτικοί. Οι διακρίσεις είναι δυνατόν να αφορούν το *είδος των ερωτήσεων* που τους απευθύνονται, π.χ. ερωτήσεις σχετικά με τη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωή, ερωτήσεις για τους ρόλους συζύγου και μητέρας, επικέντρωση στο ντύσιμο ή την εμφάνιση. Είναι προφανές ότι παρόμοιες ερωτήσεις απευθύνονται σπάνια σε άνδρες πολιτικούς και επομένως *συνιστούν έμμεση διάκριση και υποβιβάζουν την πολιτική ικανότητα των γυναικών*.

¹ Αθανασάτου, Ι. (2014), *Πολιτική Επικοινωνία – Ζητήματα Επικοινωνίας και Φύλου*, Αθήνα: ΚΕΘΙ.

Η συγκυρία είναι ιδανική λόγω της επαναλειτουργίας της ΕΡΤ ώστε να μπου παραγωγικές βάσεις εξ αρχής με στόχο τον περιορισμό των αναπαραστάσεις του φύλου με σεξιστικά πρότυπα (βία, παραδοσιακοί ρόλοι ανδρών και γυναικών κ.λπ.) και την ενίσχυση των γυναικών που εμπλέκονται στην πολιτική διαδικασία.

Ενδεικτικές προτάσεις προς διαβούλευση από τους φορείς του Δικτύου:

- Η αξιοποίηση του ευρωπαϊκού κεκτημένου στον χώρο της Νομοθεσίας της ισότητας (π.χ. Ψήφισμα Α2-95/87 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου) αποτελεί μία σημαντική παράμετρο συμπλήρωσης και διόρθωσης των εθνικών πολιτικών, εκεί όπου αποδεικνύονται ανεπαρκείς στον χώρο της πολιτικής και της επικοινωνίας.
- Η δυνατότητα θετικών δράσεων, η οποία όπως είδαμε έχει κατοχυρωθεί και συνταγματικά, είναι επίσης παράγοντας ενθαρρυντικός. Εκστρατείες ευαισθητοποίησης οι οποίες πρόβαλαν με σοβαρό και πειστικό τρόπο τη σημασία της εκλογής ικανού αριθμού γυναικών βουλευτών, είχαν επιτυχία και θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη ως παραδείγματα καλών πρακτικών.
- Η ΕΡΤ να λειτουργήσει ως κέντρο πληροφόρησης και σύμβουλος επικοινωνίας για όλους τους τηλεοπτικούς/ραδιοφωνικούς σταθμούς καθώς και τα έντυπα μέσα, φορείς ή γυναίκες που ενδιαφέρονται για την καταπολέμηση των σεξιστικών προτύπων.
- Η καθιέρωση εκπομπής με στόχο την προώθηση του δημόσιου διαλόγου γύρω από ζητήματα πολιτικών ισότητας των φύλων στην οποία ωστόσο να εξασφαλίζεται ακριβώς η ίση εκπροσώπηση και τοποθέτηση όλων των φύλων.
- Με την συνεργασία της ΕΡΤ αλλά και τη συνδρομή του καναλιού της Βουλής, καθώς και άλλων αρμόδιων φορέων, η δημιουργία ντοκιμαντέρ ή σειράς ντοκιμαντέρ που θα αναδεικνύουν σημαντικές γυναικείες προσωπικότητες της Ελλάδας στους χώρους της πολιτικής, των επιστημών και της επιχειρηματικότητας.
- Το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης και το Συμβούλιο Ελέγχου Επικοινωνίας μέσα από την κινητοποίηση του Δικτύου Ελένη Σκούρα και την πίεση της κοινωνίας των πολιτών να εντάξουν στις υποχρεώσεις τους και να τηρήσουν τις δεσμεύσεις τους σχετικά με τα ζητήματα προστασίας της αξιοπρέπειας των γυναικών, της έμφυλης ισότητας και της οπτικής του φύλου. Οι φορείς του Δικτύου να εξετάσουν δυνατότητες lobbying προς αυτή την κατεύθυνση.
- Καθιέρωση σχετικής ενότητας στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης και τις Νύχτες Πρεμιέρας.

- Ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στα όργανα των δημόσιων και δημοτικών Μ.Μ.Ε. και φορέων πολιτισμού και δημιουργία στο πλαίσιό τους θεσμικής επιτροπής ισότητας.

Σημειώσεις:

Το Έργο: «Ενθάρρυνση και υποστήριξη της συμμετοχής των γυναικών σε θέσεις πολιτικής ευθύνης και εκπροσώπησης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο πολιτικής» υλοποιείται από το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας και εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα: «Διοικητική Μεταρρύθμιση» στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ.

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Χαρ. Τρικούπη 51 & Βαλτετσίου, 106 81 Αθήνα
Τηλ.: 210 3898000, fax: 210 3898079

E-mail: kethi@kethi.gr, kethi@gynaikes-politiki.gr
www.kethi.gr, www.gynaikes-politiki.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης